

# „Zenét tanítani csak szenvedéllyel lehet”

Interjú Kokas Katalinnal

**Amióta az eszemet tudom, azóta látenszen a pedagógiával foglalkozom – mondta lapunknak a pedagógus-családból származó Liszt-díjas Kokas Katalin hegedűművész, akivel a magyar zeneoktatás problémáiról, lehetőségeiről, kérdéseiről beszélgettünk.**

✍ Kiss Eszter Veronika

*Számtalan fesztivált, tehetségkutatót, versenyt hívtál életre, ahelyett, hogy csak a koncertezésre koncentráltál volna. Mi volt ebben a legfontosabb motivációd?*

– Talán a gyökereim. Amióta az eszemet tudom, azóta látenszen a pedagógiával foglalkozom és ennek az az oka, hogy szüleim zeneiskolai tanárok, édesapám országos hírű zeneiskola igazgató volt Kaposváron, majd Budapesten is, sok újítása, reformja segítette a teljesítményeik alapján a tehetséges gyerekek fejlődését és az elhivatott pedagógusok munkáját, és az ötleteit a zeneiskolák többen át is vették tőle. Nemcsak a szüleim pedagógusok, hanem nagyszüleim és dédszüleim is azok voltak. A zenész



Kokas Katalin

Fotó: Emmer László

vonallal mellett a sport területén is oktatnak. Nagymamám 91 évesen a mai napig asszonytornát és teniszt oktat Pécsen. A Fesztivál Akadémia Budapestet nem egyedül, hanem Kelemen Barnabással a férjemmel együtt álmotdtuk meg. Ezért egyes szám első személyben nem beszélhetek, mert a feladatokhoz és ilyen mértékű kihívásokhoz ketten kellünk. Barnabás családjában is sok pedagógus volt, híres szolfézs tanár-kórus karnagy, zeneszerző, világhírű csembalista, zongoratanár, csellóművész... Családunk gyökereivel így mindketten ugyanazt hoztuk. Kaposvári gyerekként a bőrömön éreztem, milyen nehéz egy pedagógus családban. A tanítás maga a szenvedély. Anyukám sokszor hétvégén is tanított, családja mellett a legfontosabbak a növendékei voltak, a versenyre készülések mindig extra csellóórákat is jelentettek. Jelenleg (nyugdíjas tanárként is) 3 tanítványa jár a Zeneakadémiára, és nemzetközi versenyeken nyernek díjat fiatal diákjai. Ennek megvan a hátulütője is: egy zenepedagógus családban a gyerek mindig azt tapasztalja, hogy az anyukája soha sincs otthon. Hiszen amikor hazaér az iskolából délután, a zenetanár szülője akkor kezd igazán az óráit a zeneiskolában estig, a növendék koncertekről nem is beszélve. Az igazgató édesapám pedig éjjel-nappal igazgató, otthon is az iskolai ügyek foglalkoztatják. Mi, a gyerekek pedig növünk, nevelkedünk mellettük. Egy dolgot tudunk tenni: felvenni ezt a ritmust. Figyelni, tanulni és beilleszteni, továbbvinni a tudásukat. Én ezt hoztam magammal és kötelez a jövőmben. Ez a kiindulópont, a folytatás pedig az, hogy csodálatos tanárainak örökké tartozom azzal, hogy a színpadon, vagy tanításkor mit adok ki a kezemből.

*A sok fesztivál, tehetségkutató, verseny közül melyik a legfontosabb jelenleg az életedben?*

– A Fesztivál Akadémia Budapest, mint egy művészetoktatási, koncertszervezői intézmény, amely a 6 éves korosztálytól az egyetemi szintig, kiemelten a magyar tehetségkutató-terehetség gondozásra fókuszálva, de mégis 35 országból hívja hazánkba a legkiemelkedőbb diákokat mesterkurzusokra és nemzetközi versenyekre. Nem titkoltan a célja, hogy a gyerekeken keresztül a pedagógusokat segítse, inspirálja. Ugyanakkor a téli-tavaszi-nyári fesztiváljaival a világ legrangosabb szólistáit foglalkoztatja fo-

lyamatosan. Ez csak látszólag sokféle történet, valójában pedig egy teljes egész. És csak így lehet egészként segíteni a pedagógiát, a magyar tehetségeket, a zeneiskola-konzi-egyetemi szintet a maga teljességében, a magyar és külföldi szólistákat mindebbe a képletbe bevonva. A Zeneakadémián végzett oktatói munkám pedig mindig is különleges fontossággal bírt. Hosszú évek kihagyása után – szülési szabadságon voltam – idén kezdem újra a tanítást három előkészítő, tehetséges, tüneményes hegedűssel. A saját gyerekeim mellett a növendékeim bizonyos értelemben a kiterjesztett családom. Ugyanúgy érdekel, hogy mit olvasnak, milyen tanulók, milyen a személyiségük, hogy belőlük az válhasson, ami kódolva van, és kihozassák magukból azt, amire képesek, hogy boldog, „egész” és egészséges emberek legyenek komplex tudással, ez nagyban az én felelősségem. A Zeneakadémia a zeneoktatás csúcshintézménye, hatalmas a felelősség, hogy kik kerülnek oda, hogy milyen a merités. A Fesztivál Akadémia Budapesttel pedig sokat tudunk és sokat teszünk a jövőben is az ügyért. Az elmúlt két tanévben 280 mesterkurzust tartottunk, 1800 gyereknek adtunk önálló mesterkurzust, mindig a zenetanára jelenlétében, közös műhelymunkában.

#### Mi a zeneiskola felelőssége?

– A legcsodálatosabb lehetőség a kezükben van! A képlekeny gyermeki lelkeket motiválni a művészetekre legfogékonyabb életkorban, amikor számukra az éneklés, a mozgás a legfontosabb táplálék. Nyitottak a harmóniára, szépségre, a mesterművek lenyűgözik őket, s a hangszer számukra játék, ölelgethető társ. A zeneiskolák egész embert nevelnek, ráadásul Magyarországon ez „jár”, szinte ingyenesen. Egyéni órákat kapnak, így gyermekünkkel a zenepedagógus minden egyéb iskolai vagy külön óránál személyesebben és fókuszáltabban foglalkozik. Azonban, ha a gyerek kimagasló képességű, akkor kiemelten kell vele foglalkozni. Mert hatalmas a verseny a világban! Vajon mi az, ami motiválja a zeneiskolai igazgatókat arra, hogy kiemelten segítse a különlegesen tehetséges gyerekeket és azokat a pedagógusokat, akik a pályájukon folyamatosan bizonyítanak? Hiszen elsőként az igazgatóknak kell segíteniük a zenetanárokat. „Megéri” ma egy zeneiskolának, ha egy tanára a pályára viszi, tehát hazai és nemzetközi versenyekre, külön koncertekre, fesztiválokra és felvételikre készíti extra munkával a diákjait? Kap-e egyértelmű elismerést az a zeneiskola, amely remélhetően a jövő Kocsis Zoltánjának, Perényi Miklósának, Kovács



Dénesének ad szárnyakat? Ezek a kérdések folyamatosan foglalkoztatnak minket. A legfontosabb, hogy kimondjuk: nemcsak az a zeneiskola felelőssége, hogy a különleges tehetségekkel foglalkozzon! Egész ember az lehet, aki meg tud nyilvánulni valamilyen hangszeren. Magyarországon elég jó ezen a téren az arány. A zeneiskola elsődleges feladata, hogy zeneszerető embereket, zeneszerető közönséget, egész embereket neveljen. Nem a könnyebb úton, popzenével, mely akaratlanul is folyamatosan elér minden generációt! Nem a könnyebb utat választva, abból a félelemből, hogy „elvesztjük a diákjainkat”, hanem Kodály országában a klasszikus értelemben vett klasszikus műveket kell megszerettetni, ezt az értéket továbbadni. A FAB országjáró mesterkurzusainak során az igazgatókkal és zenepedagógusokkal való kerekasztal-beszélgetésekből tanulva leszűrtük többek között azt a tanulságot, hogy sokak szerint helytelen elsőként szolfézs órákkal kezdeni a tanulmányokat! A zeneiskolák zömében ugyanis kötelező két évig csak szolfézsra járni és csak ezután, a harmadik évben választhatnak a gyerekek hangszert. Mi ezzel nem értünk egyet! A gyerekek először a kezébe kell adni a hangszert, szeressen bele. Zenéljen! A szolfézs, a kottaolvasás jön utána. Persze segítene, ha az általános iskolákban az énekórán nem „minor szakos” általános tanítók, hanem zenei egyetemen végzett szaktanárok tanítanának. Zenét tanítani csak szenvedéllyel lehet, arra pedig csak az képes, aki ennek él gyerekkora óta. A hangszertanulás pont olyan, mint a gyermeknek a versek a szüleitől. A verseket sem úgy tanítjuk kisgyermekünknek, hogy először a nyelvtant magyarul, hanem érzelmileg hatunk vele, örömforrás számukra hallgatni a vers dallamát, ritmusát. S mire észbe kapunk, velünk mondják ők is, örömmel és büszkén.

*Az anyanyelvet is így tanuljuk meg.*

– Pontosan. A zeneiskolában az első két évben a szolfézs lehetne választható tantárgy. A közös éneklés nagy lehetőség, hiszen csodálatos közösségi örömforrás. A definíciók és egyéb elméleti tudnivalók ráérnek. A főtárgyitanárok nem iskolás, hanem már nagycsoportos óvodás korban kellene megkapják a növendékeket. Négy gyerekem van, az általános iskola első osztályában szinte minden osztályfőnök elmondta, hogy ha lehet, idén még ne kezdjék el a különórákat! Ez abszurd! Miért nem tudunk példát venni a többezer éves múltú kínai művészetoktatási rendszerről? A gyerek ösztönösen táncol, énekel, rajzol. Ezek az elsődlegesek, mert így lehet kinyitni a gyermek lelkét, szellemét, értelmét. A hangszertanulás az iskolához szükséges koncentrációt mindennél jobban készíti elő, hiszen egy hangszerrel való zenélés közben rengeteg dologra kell egyszerre figyelni, miközben megmarad játéknak! „Milyen hangszeren játszol?” A dallamban a honnan jövünk, hova megyünk pedig éneklő matek, a hangszeres technikai megoldása a finommotorika legmagasabb szintű fejlesztése. Amelyik gyerek óvodában hangszert tanulhat, teljesen más módon

lesz „használható” az iskolában. Félreértés ne essék, nagyon fontosnak tartom a szolfézszt és az összhangzattant, ezért amint látszik, hogy a pálya felmerül, elkerülhetetlen azzal is komolyan foglalkozni, nagyjából a harmadik évben. Csakhogy az már a gyerek érdeklődése és akarata lesz! Jelenleg a zeneiskolákban kétszer harminc perc hangszeres óra és kétszer 45 perc szolfézs óra jár az „A” tagozatos diáknak. Ez logisztikailag a családoknak is megterhelő, a szülők, akik viszik a gyerekeket a délutáni különórára és még azt sem tudják, mit jelenet számukra a zeneiskola, de már túlzásnak tartják a terhet, amely ezzel jár. Megfordítanám és az első években kizárólag a hangszerre tenném a hangsúlyt. Kiemelten tehetséges kisgyereknél a rendszer kell megfelelő támogatást biztosítson, hiszen a versenyre való felkészítés, majd a versenyzéssel járó költségek, mint pl. a nevezési díj, a zongorakísérő díja, a szállás és utazás díjai és a tanításból addig kiesett idő- mind a szülőket és sokszor a zenetanárt magát is terhelik! Az extra zeneórák is jellemzően a pedagógus szabadidejéből veszik el az órákat. Ennek az elismerése ma leginkább abban tud megnyilvánulni, ha egyáltalán a saját intézményében a tanár és tanítványa nevét kiírják a faliújságra. A bevezetett TÉR-értékelés sem működik reálisan sajnos. A zeneiskolák igazgatóit kell elsőként érdekeltté tenni abban, hogy a tanárai-diákjai eredményeket érjenek el! Hiszen ezen múlik hazánk jövő művészeinek léte!

*Ha egy tanár nem érzi a megbecsülést, ő sem lesz motivált.*

– Itt jön képbe a Fesztivál Akadémia. Elindítottuk a Fehér Ilona nemzetközi versenyt, amire akár 8 éves kortól már lehet jelentkezni. Alig volt egy-két magyar versenyző az elmúlt 9 évben, cserébe még Ausztráliából, Amerikából, Törökországból, Japánból is jöttek. Itthon egy ünnepelelt nemzetközi verseny, 22 év alatti korosztály számára, nem is kell messzire utazni érte, hogy a nemzetközi szinttel szembesülhessen a tanítvány. A 3 fordulós anyag itthon talán túl nehéznek számít. Könnyítettünk, és elindítottuk a Hubay Jenő nemzetközi hegedűversenyt, mely a Fehér Ilona megmérettetés előszobája. A repertoár megegyezik, de lényegesen kevesebb, pont a felével kell csak felkészülni, így aki arra most novemberben Miskolcra megtanulja az anyagot, a júliusi budapesti nemzetközi versenyre csak a másik felét kell hozzátennie. Ezzel párhuzamosan pedig 3 éve elindítottuk a Halász Ferenc országjáró tehetségkutatót, 6-tól 16 éves korig Magyarországon, határainkon túl is. Hét régióba utazik a zsűri, 120 gyerek szokott jelentkezni minden évben. Nagyon barátságos légkörű találkozó, mindenki kap valamilyen érmet, a legjobbkat pedig próbáljuk a mesterkurzusok felé terelgetni. Fesztivál Akadémia Budapest Summerfestje is csak látszólag szól arról, hogy tíz nap alatt húsz koncertet adtunk, a legfontosabb az, hogy 120 nemzetközileg elismert szólista vett részt a mesterkurzusokon, és minden művész tanított is.

Illetve együtt kamaráztak a diákokkal. A Zeneakadémia és a Budapest Music Center a fő helyszínünk. Idén Maxim Vengerov és Kurtág György is tartott teltházas mesterkurzusokat, melyet a Violin Chanel közvetítésével több mint 30.000 ember látott világszerte. A magyar tanárok ingyenesen vehettek részt a kurzusokon.

*Hogyan lehet inspirálni a tanárokat, hogy plusz energiát fordítsanak a kiemelkedő tehetségekre?*

– Önkormányzati, városi szinten érdemelne különleges figyelmet az a zeneiskola, amely kiemelt eredményeket mutat fel! Mind a felkészítő tanár, mind a tehetséges gyermekek családja extra anyagi hozzájárulás, támogatás nélkül idő előtt kell feladja ezt az utat, mert nem tudják megteremteni az ehhez szükséges anyagiakat. A kiemelkedő tehetséggel ahhoz, hogy kiemelten tudjon a tanára foglalkozni, a versenyek és fellépési lehetőségek pedig elengedhetetlenek. A tehetséges gyerekek ráadá-

sul pályájukon magányosak is, főleg akkor, ha kisvárosból jönnek. A mi esetünkben a munka nagy része 4 fal között és egyedül történik! A napi időbeosztásuk szigorú és eltér az átlagtól. Emlékszem, mennyire zavart kislányként, hogy amíg a barátaim bicikliztek, addig nekem gyakorolni kellett. De egy tehetséges gyereket rendkívül inspirál, ha rendszeresen összeköttetésben lehet a többi tehetséges gyerekkel, ha látja, hogy a pályatársa hogyan halad, mit játszik, hol indul versenyen és néha hallgathatja, hogy a másik hogyan gyakorol. Vagyis egy olyan hálózat kell, ahol egymásra ismernek ezek a gyerekek, és erre törekszünk a FAB-bal! Férjemmel, Kelemen Barnabással 11 évesen kerültünk a Zeneakadémiára. Csodálatos közösség volt, Lendvay Józsi, Baráti Kristóf, Zsoldos Dávid, Józsa Péter, Fenyő László, Bogányi Gergely és még sokan mások, mindenkiből a zenei élet ismert alakja lett, és a mai napig egymást inspiráljuk.

